

FRANCESC CATALÀ-ROCA

per Daniel Giralt-Miracle i Rodríguez

L'ull com a objectiu de vida

El mèrit més gran de Francesc Català-Roca és haver-nos ensenyat a mirar. Els seus coetanis i les generacions que l'hem succeït hem educat la nostra mirada a través de les seves imatges. El fabulós arxiu fotogràfic de Català-Roca és molt més que un àlbum familiar de l'època que li ha tocat de viure. En el fons, el que ens ofereix a través de les seves fotografies és la imatge d'un món que, des de la seva infantesa, ha observat i continua observant amb curiositat indagadora.

La fotografia de Català-Roca és potent perquè el seu esguard és penetrant i sintètic. En el seu cas, l'art i la tècnica de la fotografia són únicament un instrument al servei d'un ull intel·ligent. I és aquest el que l'estimula a fer les fotografies que fa. Hi ha una frase del mateix Català-Roca, que interpreto com la descripció més definitiva de la seva manera d'entendre l'ofici: "quan faig més fotografies és quan no porto la cambra a sobre; normalment vaig observant i arxivant tot el que veig, com si d'una computadora es tractés i, quan fa falta, totes aquestes observacions surten a la llum".

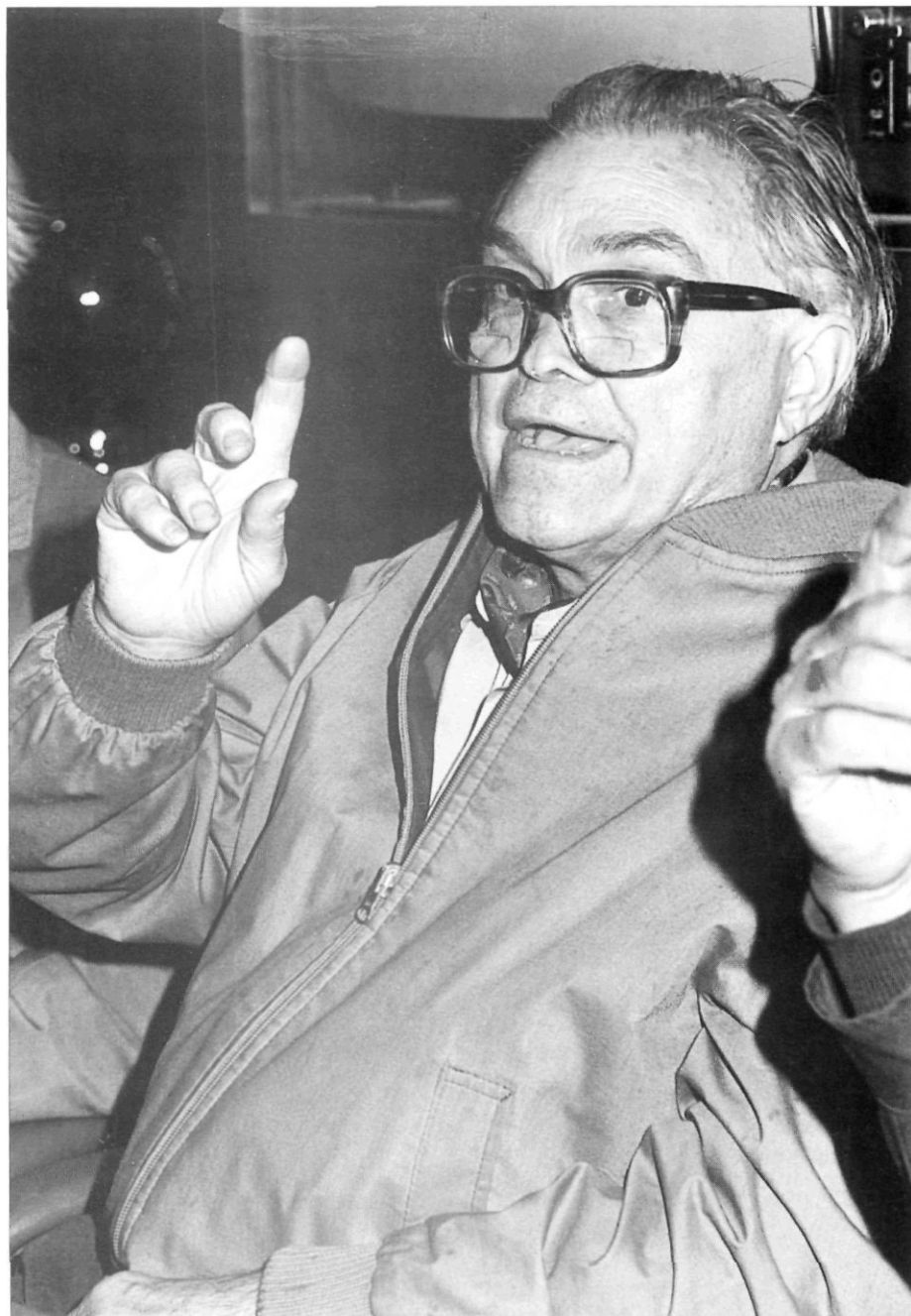
Si fer fotografia és copsar una imatge amb força, allò que ell fa és retenir la més intensa de les visions prop d'una persona, d'un paisatge o d'una cosa. Francesc Català-Roca és un fotògraf d'ull clínic. Sap captar l'instant irrepètible que cal perpetuar. Sembla com si la distància entre l'ull mecànic de la càmera i l'ull interior del seu cervell no existís. La seva fotografia va més enllà de la pura tècnica: és un art, una seriabilitat, una presa de posició davant la realitat. Del mosaic infinit d'imatges fotografiables, Català-Roca recerca, tria i presenta els aspectes inesperats d'una manera lacònica, clara i directa. Alexandre Cirici ho definí amb precisió: "les seves instantànies de la vida fluent eternitzen les situacions fortuïtes; n'extreuen conclusions". I és que el domini dels recursos tècnics, un acurat sentit estètic i una intel·ligència visual privilegiada donen com a resultat unes imatges clares, directes i entenedores que interessen a tots els públics.

Per conèixer el perquè d'aquesta fotografia penetrant, vivaç, centrada en els detalls decisius, tant si es tracta d'un aspecte conegut o d'un punt de vista insòlit, cal penetrar en la mateixa biografia de Català-Roca i interpretar la seva trajectòria a la llum de la fotografia. Fill d'un dels capdavanters a Catalunya de la fotografia, Pera Català Pic, d'ell va aprendre una visió recercadora de la part creativa i tècnica d'aquesta disciplina. Un precoç contacte amb el món de la publicitat, el grafisme i la fotomecànica en els anys anteriors a la guerra, li va donar una visió moderna de la fotografia, més enllà del retrat, la natura morta o la fotografia d'avantguarda. Des d'aquell moment, amb el seu treball tracta de sintetitzar tots aquests elements per tal de transmetre a l'espectador la mateixa intensitat que ell viu en el moment de fer la instància.

Català-Roca és el fotògraf dels canvis, l'home que viu i protagonitza les transformacions més radicals de la fotografia moderna a Catalunya i, malgrat la seva discreció, aconsegueix una projecció internacional. De la fotografia clàssica de retratista passa a la fotografia d'esperit avantgardista, de la imatge oficial passa a la imatge real, de la representació passa a la creació, de la placa passa a la pel·lícula, del blanc i negre passa al color, del reportatge passa al document i, com reconeixen els fotògrafs joves, és l'autèntic pont entre les antigues i les noves generacions.

Més d'un cop he tractat de situar Català-Roca en els apartats que les històries de la fotografia moderna tenen establerts. Es fa difícil en el seu cas però limitar-lo a una parcel·la concreta. És clar que amb Man Ray comparteix l'esperit d'avantguarda; amb Cartier-Bresson, la penetració sociològica; amb Capa, la passió per l'instant; i amb els alemanys de la nova objectivitat, l'obsessió estètica i la definició exacta. A partir d'una concepció, d'una filosofia i d'una manera d'entendre la realitat pròpies, Català-Roca destil·la tots aquests aspectes en benefici d'una forma específica d'entendre la fotografia, que ha anat evolucionant i transformant-se d'acord amb la seva experiència professional.

La seva, és una vida dedicada exclusivament a la fotografia. Treballa tots els vessants d'aquesta disciplina —el retrat, el paisatge, el reportatge urbà, la publicitat, l'arquitectura, la decoració, la fotografia industrial— perquè el seu ull no fa

Francesc Català-Roca (AMV / Pere Queralt).

distincions ni privilegia especialitats. En el fons, allò que ha fet al llarg de la seva carrera com a fotògraf són reportatges de la vida mateixa, independentment de la seva actualitat. Per això, gairebé totes les seves instàncies, malgrat el pas del temps, continuen essent suggestives, tenint força i comunicant-nos uns valors. Català-Roca tracta de fer-nos experimentar allò que ell també ha sentit. I no solament perpetua l'instant, sinó que aconsegueix que els documents fotogràfics tornin a tenir vida.

Català-Roca i Joan Miró, artistes i amics¹

Els autèntics instruments de creació són la ment i l'ull, no la càmera.

Francesc Català-Roca

Francesc Català-Roca és fotògraf d'ull clínic. Sap captar l'instant irrepetible que dona a la fotografia la força màxima. Sembla com si la distància entre l'ull mecànic de la càmera i l'ull interior del seu cervell no existís. Caminar, viatjar, conviure amb Català-Roca és una experiència perceptiva rica. Allò que veu, allò que atreu la seva atenció, allò que mira es transforma immediatament en una imatge perdurable gràcies a la seva càmera.

La seva fotografia no és neutra, és un art, una sensibilitat i una presa de posició. En el mosaic infinit d'imatges fotografiables, Català-Roca recerca, tria i presenta aspectes inesperats, d'una manera lacònica, clara i directa. Per això se'l considera un dels màxims exponents de la fotografia d'aquest segle, juntament amb Cartier-Bresson, Fields, Eugene Smith, Cecil Beaton, Robert Capa, Man Ray, i per això també les noves promocions de professionals de la fotografia l'entenen com un mestre i un amic.

Per a conèixer el perquè d'aquesta fotografia punyent, centrada en els detalls decisius, en l'aspecte inesperat o en el punt de vista insòlit, cal penetrar en la pròpia biografia de Català-Roca i interpretar la seva trajectòria. Fill d'un dels capdavanters a Catalunya de la fotografia, Pere Català i Pic, d'ell va aprendre una visió recercadora de la part creativa i tècnica de la fotografia. El contacte amb el món de la publicitat, el gràfisme i la fotomecànica, particularment durant la seva col·laboració amb el Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya en l'època de Jaume Miravittles, li van donar una visió moderna de la fotografia d'avantguarda. Des d'aquell moment, amb el seu treball tracta de sintetitzar tots aquests elements per tal de transmetre a l'espectador la mateixa intensitat que ell viu en el moment de fer la instantània. La suma de coneixements tècnics, un acurat sentit estètic i una intel·ligència visual privilegiada, donen com a resultat unes imatges clares, directes i entenedores per a tots els públics.

La seva concepció de la fotografia, no sempre ha coincidit amb els corrents dominants, ni en l'època del blanc i negre ni en la del color. La manera de compaginar els seus llibres, el muntatge de les seves exposicions, el sentit seqüencial dels seus

reportatges estan al servei d'aquesta idea penetrant i dinàmica de la imatge que atorga al seu treball una personalitat original i inconfusible.

Aquesta idiosincràsia arriba a la quinta essència en la seva aproximació a la dimensió humana i creadora de Joan Miró. Trenta anys de relació estreta i amistat entre el pintor i el fotògraf ens han proporcionat uns documents insubstituïbles per explicar el tarannà i la dimensió humana de Joan Miró. En poques ocasions un fotògraf ha tingut l'oportunitat d'aproximar-se a un personatge d'aquesta magnitud i perpetuar-ne la seva figura.

Per a tots aquells que hem estat a prop de Joan Miró i hem conegut el seu gest, les seves pauses, el seu nervi, la força penetrant dels seus ulls, el seu caminar pausat i enèrgic, els posats d'acceptació i els de rebuig, aquestes fotografies ens ajuden a retrobar tot allò que no es troba en les seves obres però que ens permet d'entendre-les.

En commemorar el centenari del naixement de Joan Miró, i com a complement de les importants exposicions d'obra original que se celebraran al llarg d'aquest any, hem volgut presentar una exposició diferent, basada en el ric fons fotogràfic de Català-Roca, del qual hem triat les fotografies més sobresortints per preparar, amb el concepte i la tècnica de muntatge habituals de Català-Roca, una gran instal·lació que té com a objectiu apropar-nos a la dimensió més humana de Joan Miró.

Gràcies a Català-Roca compartirem la intensitat i la concentració de Miró, pintant, fent escultura, treballant la ceràmica, el tapís, el gravat, els murals, amb la família, amb els seus amics... en un intent d'aproximació immediata a Miró que ens el farà sentir un home proper, atractiu, potent, quasi present.

Per afinitats personals, Català-Roca ha fotografiat molts artistes. Dalí, Tàpies, Chillida, Clarà, Sert, Moragas, Coderch, August Puig, Marcel Martí, Subirachs, etc. Només amb Miró, però, va assolir el grau de compenetració necessari per poder participar de la intimitat del pintor. I és d'aquí d'on neixen els més de cinc mil negatius que li atorguen el títol indiscutible de fotògraf de Joan Miró.

En parlar de Miró cal mencionar Català-Roca. És l'altra cara del personatge, és la instantània pragmàtica, intel·ligent i ben triada d'uns moments irrepetibles de dos artistes que es van fer confiança perquè compartien una mateixa escala de valors, un gran sentit de la realitat, una fascinació il·limitada per les imatges i un ull clínic per a entendre quines eren les imatges arquetípiques i quines les irrellevants.

Si Català-Roca no hagués estat un autèntic artista, Miró no li hagués permès de penetrar en una dimensió tant profunda del seu ésser.

Nota

¹ Text del catàleg de l'exposició *Mirar Miró. El Joan Miró de Català-Roca*, que vaig comissariar i que es va presentar a la Pedrera durant el 1993, Any Miró.